

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՓՐԿԻՉԸ ԴԵՐԵՉՄԱՆԻ ԱՌԱՋ.

«Արի որ ցնքեայ եւ կանգնեայ ի մե-
ռեցոյ, եւ յուսաւորեաց զկեզ Քրիստոս».

Եփես. Ե. 14:

ՉԱՏԿԱԿԱՆ տօներին եւ նախընթաց
ապաշխարութեան օրերում քանի՜
քանի խորհրդաւոր պատկերներ զայիս անցնում
են մեր աչքի առջեւից, որոնք մեր Փրկչի եր-
կրաւոր կենաց վերջին հանդամանքները նկա-
րագրելով՝ ամբողջ խորհրդածութեան նիւթ են
ընծայում մեզ, մարդկային կեանքի ամենա-
նուրբ խնդիրները շօշափում եւ ամենամոլով
զադտնիքների վերայ պայծառ լոյս սփռում:
Բաւական է, մեր մտքում այդ պատկերներից
մէկը միայն վերարտադրենք. Փրկիչը գերեզ-
մանի առաջ:

Այդպէս տեսնում ենք Պորան երեք անգամ:
Տեսնում ենք, ինչպէս մօտենում է Մառութի բա-
րեկամ Ղազարոսի գերեզմանին՝ խռովեալ հոգ-
ւով եւ արտասուքն աչքերին... Եւ արտասուեաց
Յիսուս — ասում է Աւետարանիչն ու անցնում,
բայց որպիսի խոր զգացումներ եւ մտքեր են
արթայայտուած այդ երկու բառի մէջ: Արդեօք
նորա համար արտասուեց Փրկիչը, ինչպէս
հրէաները բացատրում էին, որ իւր սիրած
անձի գերեզմանին էր մօտենում, նորա տա-
րածամ մահուան ողբը լսում չըջապատող-
ներից: Մասամբ այո՛, մեր մօտիկ ծանօթի,
մեր արիւնակից եւ սրտակից բարեկամի կորուս-
տը աւելի կենդանի կերպով զգալ է տալիս մեզ
մահուան սոսկալի բռնութիւնը կեանքի վերայ,
որին մենք ինքներս ենթակայ ենք, եւ մերմո-
քում ձմլում մեր սիրտը: Սակայն ո՞ւմ չէր
սիրում Փրկիչը, երբ արտասուում է ո՛չ մեզ
նման մի սոսկ մահկանացու, այլ նոյն ինքն

Կեանքի Առաջնորդը՝ Պորա արցունքները շատ
աւելի մեծ զին պէտք է ունենային եւ աւելի
զօրեղ շարժառիժներից բղխած լինէին, քան
դէպի մի պատահական բարեկամ տաճած մաս-
նակի համակրութիւնը իւր մէջ ամփոփել կա-
րող էր: Պորա բարեկամն այն դժնդակ աղէտի
զոհն էր, որ ծանրանում է Ադամի բո-
լոր որդիների վերայ, այս գերեզմանը ներկա-
յանում էր անշուշտ Պորա աչքին իրբեւ մի
ահադին անսահման գերեզման, որ կյանել էր
եւ շարունակում էր կյանել բարեկամ մարդ-
կութեան ամբողջ կեանքը. եւ այն մի քանի
կաթիլ արտասուքը, որ նորա արեգակնային ա-
չերից ցօղեցին՝ աւելի խոր վիշտ եւ աւելի մեծ
սէր էին երեւան հանում, քան այս ամենա-
կուղ գերեզմանի շուրջ թափուած բոլոր ար-
տասուաց հեղեղները միասին. փղձուկն էին
նոքա այն մեծ սիրոյ, որ անձը բարեկամի հա-
մար զնել տալով՝ ամէն արտասուաց աղբիւր
պէտք է ցամաքեցնէր: Յիսուս արտասուում
էր մարդոց վիշտը տեսնելով, բայց Պորա ար-
ցունքը տկարութեան եւ վհատութեան ար-
ցունք չէր, մահը Պորա համար այն անպար-
տելի բռնաւորը չէր, ինչպէս մեզ է երևում:
Մա իւր հետ բերել էր մի շղթայ, որով
պէտք է կապէր այդ հզօրին եւ թափէր նո-
րա խաւարային բանտում թաղուած հոգիներ-
ին, եւ ահա իւր Երկնաւոր Հօր անունով
որի լոկ խօսքը զոյուժիւն տուեց տիեզերքին
եւ շունչը մեռեալ բնութեան կենդանութիւնն
է՝ կանչում է գերեզմանից չօրեքօրեայ դիա-
կին: Եւ Ղազարոս — եւ մեռեալը կենդանանում
էլնում է... :

Տարբեր է տեսարանը, որ պատկերացնում
է մեր Փրկչին մարդկութեան մի ուրիշ գե-
րեզմանի առաջ կանգնած: Ծրուսաղէմն է այդ

գերեզմանը, Դաւթի արքայանիստ տուրք քաղաքը որակեց խնամուած էին ճշմարիտ Աստուծոյ երկբաղայունները Նորա միակ ամառը ուժ պաշտօն և պատարագ մատուցանելու որակեցից օրէնք և ճշմարտութեան պատգամներ պէտք է ելնէին Աստուծոյ բնարեալ ժողովրդի և Նորա միջոցով բոլոր մարդոց համար Յրուսաղէմ, ուր անշտի անգամ Թորայի Աստուծոյ փառքը երեւցել էր և կայծակնամաքուր մարդարեւների բերանով Նորա կամքը յայտնուել: Այժմ մի գերեզման էր այսօր Երուսաղէմ, գերեզման էր պատրաստուած նոյն իսկ Նորա համար, որ եկել էր իւր բոլոր իղձերին ու անկապութիւններին լրումն տալու և մարդարեւների գուշակածը կատարելու. և Սա կարծես բոլորովին անգոր է ու անմխիթար այդ գերեզմանի հանդէպ, այստեղ թաղուած կենդանի մեռեալին Սա ոչ միայն մի կամ երկու անգամ կանչել, մահացու քնից զարթեցնել էր կամեցել, այլ օրերով ու շաբաթներով գործ էր գրել Իւր աստուածային բարբառի բոլոր ճարտարութիւնը Նորա խաւարային հողերը աշխարհը թափանցելու, այնտեղ լոյս և կենդանութիւն սփռելու համար, բայց ի գուր. և այժմ այս անցեալ փառքով և ներկայ ձոխութեամբ, սուրբ փայրերով և բարձրաբերձ պարիսպներով ու աշտարակներով պարծեցող բարեկէն քաղաքը աւերակների մի կոյտ էր Իւր աչքում՝ մի գերեզման, որի տեքն անպատմելի կակիժ էր պատճառում Իրեն. բայց այդ կակիժն արտասուքով մեղմացնել չէր կարող: Տեսնում էր թէ, ինչպէս կենդանի Աստուծոյ ժողովուրդը ձեռապաշտութեամբ և մնայլ նախապաշարումներով կուրացած՝ փայտացել, ստուել, մի անկենդան դիակ էր դառնել: Ինչպէս նորա լուսաղջն գաւառները ցանուցիր էին եղել, կոյր առաջնորդների ետեւից բնկած մոլորուել, և այդ դիակիւ այդ անհոյժ հօտիւ այդ անմայր ձագերի գլխին սլաւոյտ էր գալիս հոռիմտական արձուինս պատրաստ ամէն բոլոր, բլբլելու, ջնջելու նորան երկրի երեսից. կիսմեռած շունչ տալ դիակին, իրեն արթնուն հոյիւ օրոնել, ի մի ժողովել մալրեալ ոչխարներին, իրեն սիրադորով մայր իւր թեւերի տակ պաշտպանել անախրական ձագուկներին, բայց գորա համար անհրաժեշտ

էր, որ դիակն ինքը շարժուել կամենար, ոչխարներն ու ձագերը Իւր ձայնը լսէին, ահեղ բարբառով այս մեռեալին ոտքի կանգնեցնել և պատուերներով ու յորդորական խօսքերով նորան ճշմարտութեան հողի և արդարութեան սէր ներշնչել չէր կարելի: աւեր էին այստեղ արդէն սրահերը և Տիրոջ օծեալի ամենատես աչքը տեսնում էր թէ, ինչպէս շատ չանցած աւեր կդառնան և նոցա աներբ, մոլմոլում էր և գայլանում, բայց այդ աւերն անխուճափելի էր. մնում էր սակաւ բնորեալներին միայն խել նորա գրկից— խիստ լմանկ գնով յիրաւի սակայն Երկնաւոր Հօր կամքն այդ էր և ճշմարիտ փրկութեան ճանապարհն այդ, և Աստուծոյ հնազանդ Ուղին գնում էր այդ ճանապարհով:

Սա ահա Սա կատարել է Հօր կամքը, փրկանքը միայն, դժուարեւոր ճանապարհն ու մահուան կամուրջն անցել՝ փշիւղ պատկը երկնային փառաց պատկի փոխելով կանգնած է երբորդ անգամ մի գերեզմանի մօտ— Իւր սեփական գերեզմանն է այդ՝ դատարկ գերեզման ... Մազ գաղկնային՝ մեղքերի ապականութեան տղմից ելած և աստուածային սիրոյ կրակով տոչորուող կինը, իրեն մեղաւոր և փրկութեան կարօտ մարդկութեան մարմնացում՝ խոնարհել այնտեղ Իւր Փրկին է որոնում: Բայց Փրկիչը գերեզմանի մէջ չէ, դարձիւ Մարիամի վերեւ՝ նայիր. Նորա ոտքերն հաղիւ գեանին են կաշում, իսկ գլուխն արդէն տմկերի մէջ է, հեռու երկրքի կապոյտ ու պայծառ եթերքի մէջ. Սա երեսմ, Սա բարձրանում Սա Իւր Երկնաւոր Հօր մօտ է, գնում և Զեյ կանչում է ու ձգում Իւր ետեւից, արիւ Մարիամ կանգնիր, Զո Հօր և Զո Աստուծոյ մօտ արի ... Այլ ևս փակ գերեզման չկայ, այս գերեզմանի հետ բոլոր մեռեալների գերեզմանները բացուում են և Յարուցեալը լուսաւորում կենդանացնում է նոցա բոլորին:

Սա ամէն անգամ երբ Եկեղեցւոյ բնից հնչում է լուսոյ և կենաց մեծ աւետիքը՝ Զրիստոս յարեաւ ... Երուսաղէմի դատարկ գերեզմանի մօտից դէպի աշխարհի չորս կողմն են սլանում Փրկի առաքեալները՝ յարուցելու հրեշտակների թեւերով, կանգնում են

խրաբաններ գերեզմանի առաջ, ամեն մարդու, ամեն քրիստոնէի գլխի վերեւ, և ձայն տալիս. Արի որ ննջեալ և կանգնեաց ի մեռելոց, և լուսաւորեցէ, զքեզ Բրիստոս. արի... Բրիստոս յարեաւ—եւ և զու, թոթափիր վրայիցդ մահուան քունը և ոտքի կանգնիր. կոյր ազխութեան խաւար գերեզման և անսանձ կրքերի դժոխային մի անդունդ է քո կուրծքը, որտեղ աստուածային ճշմարտութեան լոյս և երկնային արդարութեան հուր ձգելու համար գերեզման և դժոխք իջաւ քո Փրկիչը. բաց աչքդ, Գողգոթայի վերայ ծագած անձնադիր սիրոյ արեգական ծառադայիներ խայծը չնս գոգում, չնս լսում, և քո մեղաւոր հոգին չէ ցնծում՝ այդ աղու ձայնը լսելով. Մարիամ—եւ քո Փրկիչը քեզ կանչում է. եւ և հետեւիր Նորան, բարձրացիր Նորա հետ... Բրիստոս յարեաւ...:

Կ. Վ.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՐԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Տէր լոյս իմ և կեանք իմ, ևս յունկ երկեայց. Տէր ապաւեն կեանք իմոյ, ևս յունկ դոյսցայց».

Սաղ. ԻՁ 1.

ՈՒՐ ևս երգեցող մարգարէի անուշիկ քնար, ուր ևս. Բրիստոնէութեան յաղթանակի ԺԹ. դարն է, զիտութեանց գարունն է այժմ. քրիստոնէական բարոյականի ու մարդկային իմաստութեան անուանը ամեն օր, ամեն ժամ, ամեն վայրկեան տօն է կատարուում, բայց զու լուռ ևս, հրաշալի քնար. քո ձայնիդ ալիքը չի հնչում լիւրանց բարձունքում, զու չես անցնում ու արձագանք տալիս պանծացող սերնդի դատարկ կրծքում. «Տէր լոյս իմ և կեանք իմ ևս յունկ երկեայց. Տէր ապաւեն կեանք իմոյ, ևս յունկ դոյսցայց»:

Բրիստոնէայ հայ եղբայրներ, հերոսական մի ձայն է այս, աներկիւղ համարձակութեան մի արձագանգ, որ սկիզբ է առ-

նում մի անրնկճելի սրտից, սահում, անցնում է նիւթապաշտութեան մութ մութ ձորերից, վեր ելնում դէպի կապուտակ կամարն ու իւր ետեից դէպի վեր քաշում մարդիկ ու ազգեր: Այդ ձայնի նշանաբանը ըստրոյական արիութիւնն է, քնարի այդ ոսկեղէն լարը քարոյական աներկիւղութիւնն է:

Բարոյական արիութիւնը սովորական արիութիւն չէ. աներկիւղ ու համարձակ է վայրի զազանը, ինքնապաշտպանութեան ըզզացմունքը ետում է նորա մէջ. թշնամու ձայնը խեղդում է նորա ձայնով, թշնամու հարուածները իւր հետ մէկ տեղ շատ անգամ նորա ոտից կոխան են դառնում: Դա արիութիւն է, բայց դա չէ բարոյական արիութիւնը:

Աներկիւղ ու համարձակ է բարբարոսը, քրիստոնէութեան ու ճշմարիտ զիտութեան լոյսից զուրկ վայրի մարդը. նորա հրոսակներն առջեից մահ, ետեից աւեր ու սարսափ են տարածում: Դա արիութիւն է, բայց դա չէ բարոյական արիութիւնը:

Աներկիւղ ու համարձակ է նաւապար, տեսէք, որտաւում է երկինք, արեւը ծովի ետեն է անցել, հեղեղ կարկուտ ու կրակ է սփռում երկինք խաւար ծովի վերայ. զղրուում է ծով, նորա կրծքում անդունդներ են բացուում, մահահոտ ալիքները դէզ դէզ գրոհ են տալիս, բաղխում են իրար. ծովը լայն բացուած գերեզման է, դարձել: Սակայն նորա վերայ չըջում է նաւը: Վերից երկնքի հարուած, վարից ալիքների բաղխում, անձնատուր, անձնատուր, են աղաղակում. բայց նոքա փշրուում են նաւի հպարտ կրծքի և կողերի վերայ: Նորա խելում կանգնած է մի յանգուգն մարդ, աներկիւղ ու համարձակ վարում է նաւը, պատուում է ալիք, արհամարհում խաւար անդունդներ և յառաջ լողում: Լուսաւոր մարդու միտքը չըջում է ծովերի վերայ, Դա էլ արիութիւնն է, բայց դա էլ չէ բարոյական արիութիւնը:

Արիութեան այս տեսակը ինքնապաշտպանութեան զգացմունքից է ըզխում. բայց մի՞թէ մարդու գերազոյն կոչումը, գերազոյն նպատակը միայն իւր անձի մէջն է. մի՞թէ նիւթապաշտութեան արծաթի հանքերումն է